

A közös veszélyben elhunyt társasági tagok utáni jogutódlás rendezése²

I. Bevezetés

A társasági jog olyan átfogó, tág kategória, amely több jogág részének tekinthető joganyagot ölel fel.³ Alapvető polgári jogi meghatározottsága – tekintettel arra, hogy nem minősül önálló jogágnak, hanem a polgári jogon belüli önálló jogterületnek⁴ - ellenére sem feleltethető meg teljes mértékben ezzel a jogággal. Nagymértékben meghatározzák a közjogi elemek, különösen a cégeljárás,⁵ valamint a pénzügyi jog⁶ területén.

A polgári jog másik jogterületét képező öröklési jogra is jelentős közjogi behatás irányul, például a pénzügyi jog területére tartozó öröklési illeték, de még inkább a hagyatéki eljárás formájában azzal, hogy a magánjog öröklési anyagi jogi szabályokra gyakorolt dominanciája kétségbevonhatatlan.

Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy a társasági jog vegyes jogági jellegéhez igazodóan egy tisztán magánjogi jogintézmény (az öröklésből való kiesés) nem tudja teljes mértékben elrendezni az adott jogviszonyt.

Az öröklés előfeltételeit a törvényi szabályozás⁷ és a jogtudomány⁸ megfelelően kidolgozta, ezek közé sorolandó az, hogy az örökös nem eshet ki az öröklésből. Kiesésnek minősül az is, ha az örökös nem éli túl az örökgyót.⁹ A gyakran előforduló, több ember életét követelő balesetekben elhunytak egymás utáni öröklésének rendezésére az 1959. évi IV. törvényhez (a továbbiakban: régi Ptk.) képest a 2013. évi V. törvény, a hatályos Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) tartalmaz szabályt: a közös balesetben vagy más hasonló közös veszélyhelyzetben elhunyt személyek az egymás után történő öröklés tekintetében a halál beálltánál sorrendjétől függetlenül kiesettnek tekintendők.¹⁰

A közös veszélyben elhunytak utáni öröklésre vonatkozóan három szabályozási mód figyelhető meg az európai megoldások alapján. Ezek közül valójában csak kettő változat jelenti a kérdés rendezését, a harmadik nem jelent valódi megoldást. Az egyik csoport, a fizikai ellenálló képességen alapuló vélelmek ezen az ismérven keresztül jelentkező lehetséges elhalálozási sorrendet állapítanak meg, összefoglalóan megemlíthető, hogy a kiskorúak nagykorúak előtti halálát veszik alapul, különböző nemű nagykorúak esetén a nő, azonos neműek esetén az idősebb személy korábbi halálát vélelmezik. E csoportba tartozik

¹ Ösztöndíjas PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete.

² Köszönetemet fejezem ki Papp Tekla professzor asszonynak a tanulmány megírása során nyújtott segítségéért.

³ Papp Tekla (szerk.): Társasági jog, Lectum Kiadó, Szeged, 2011, 13.

⁴ Papp: i. m. 15.

⁵ Például 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról; 21/2006. (V. 18.) IM rendelet a cégbejegyzési eljárás és a cégnyilvántartás egyes kérdéseiről; 24/2006. (V. 18.) IM rendelet az elektronikus cégbejegyzési eljárás és cégnyilvántartás egyes kérdéseiről

⁶ Például 2000. évi C. törvény a számvitelről; 2007. évi LXXV. törvény a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről; 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról

⁷ Ptk. 7:4. §

⁸ Az öröklés előfeltételeit vö. Vékás Lajos: Öröklési jog, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2014, 21-33.

⁹ Ptk. 7:4. § (1) bek. első fordulat

¹⁰ Ptk. 7:4. § (1) bek. második fordulat

például egyes források alapján a római jog, a francia Code Civil és az 1925-ös brit Law of Property Act.¹¹

Egy másik módszer – a kódex hallgatása e témakörben, ahogy azt a régi Ptk. is tette – nem jelenti a kérdés megoldását, ekkor teljes mértékben az öröklésben érdekelt felekre van bízva az elhalálozás sorrendjének bizonyítása, annak sikeressége, vagy esetleges sikertelensége igazságtalan eredményre vezethet, ahogy bizonyítást is fog nyerni, jelentősebb vagyonok kerülhetnek ki olyan családnak a tulajdonából, akik sokat tettek annak gyarapítására.

A harmadik megoldási mód az egyszerre elhalás vélelmezése, amelyre több európai jogrendszerben találunk példát, többek között a német, osztrák, svájci, holland jog szabályozza így ezt a tárgykört.¹² A felsorolt nemzetközi példáknál a vélelem szubszidiárius jelleggel bír, ami azt jelenti, hogy első helyen áll a halálozási sorrend bizonyítása, ahogy a régi Ptk. időbeli hatálya alatt Magyarországon is alkalmazandó. Ugyanakkor a bizonyítás sikertelensége esetén a vélelemben foglalt szabályt kell figyelembe venni. Az egyszerre elhalás vélelméhez csatlakozik a magyar jog is azzal a különbséggel, hogy törvénykönyvünk megdönthetetlen vélelmet állított fel, ellenbizonyítást nem tesz lehetővé.

A német Verschollenheitsgesetz (VerschG) és az osztrák Todeserklärungsgesetz (TEG) 11. §-a akképp rendelkezik, amennyiben nem lehet bizonyítani, hogy több elhalt vagy holtta nyilvánított személy közül az egyik túlélte-e a másikat, azt kell vélelmezni, hogy egyidejűleg haltak meg.¹³ A német VerschG, ezzel együtt a TEG tartalmi vonása miatt jól illeszkedik a személyek jogának természetes személyekre vonatkozó részeihez,¹⁴ ahová egyébként korábbi magyar magánjogi törvénykönyvi tervezeteink is helyezték ezt a vélelmet: ezzel a szerkesztési megoldással élt az 1871., az 1900. évi, és az 1913-i magánjogi törvényjavaslat. Mindezekről eltérően az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslat már egyáltalán nem tartalmazott ilyen jellegű szabályt, vélhetően emiatt nem került az 1959. évi Polgári Törvénykönyvbe.¹⁵ E jogalkotói álláspontot revideálták hatályos kódexünk megalkotásakor.

A német-osztrák szabályozásból kiemelést érdemel: a szabály alkalmazása arra az esetre vonatkozik, ha az elhalálozás sorrendje bizonytalan, azt nem tudják bizonyítani,¹⁶ ezzel ellentétben a magyar meg sem adja a lehetőséget a bizonyításra, a jogkövetkezmény az, hogy az egymás utáni öröklés szempontjából azonnali kiesést von maga után. A két külföldi szabály nem utal arra, hogy csak az egymás utáni öröklésre vonatkozna-e. Ennek indokát abban kell keresni, hogy a német BGB 1923. § (1) bekezdésében meghatározott öröklési képesség fogalmát¹⁷ alapul véve csak az válhat örökössé, aki a halálesetkor életben van.¹⁸ Ez összecseng a Ptk. 7:4. § (1) bekezdésében található alapesettel: kiesik az öröklésből, aki nem éli túl az örökagyót, tehát nem esik ki az öröklésből, így örökös lesz az, aki túléli őt. A szabály alkalmazási körét tekintve viszont lényegtelen, hogy az érintett személyek halálának időpontjából csak az egyik vagy az összes ismeretlen, a vélelmet alkalmazni kell.¹⁹

Az öröklési jog újdonsága az Európai Unió öröklési rendelete,²⁰ amelynek a határon átnyúló elemeket tartalmazó öröklés teljes körű rendezése mellett egyik célkitűzése volt az

¹¹Lásd részletesebben Dúl János: A közös veszélyben elhunytak jogi szabályozásáról társasági jogi problémafelvetésekkel, In Acta Universitatis Szegediensis Forum Acta et Juridica, IV. évf. 2. szám, Szeged, 2014 [2015], 98.

¹²Uo. 99.

¹³Kann nicht bewiesen werden, daß von mehreren gestorbenen oder für tot erklärten Menschen der eine den anderen überlebt hat, so wird vermutet, daß sie gleichzeitig gestorben sind.

¹⁴Burandt, Wolfgang – Rojahn, Dieter: Erbrecht, 2. átdolgozott kiadás, Beck, München, 2014. 1287.

¹⁵Dúl: i. m. 100.

¹⁶Burandt – Rojahn: i.m. 1287.

¹⁷Erbe kann nur werden, wer zur Zeit des Erbfalls lebt.

¹⁸Vö. Burandt – Rojahn: i.m. 1288.

¹⁹Burandt – Rojahn: i.m. 1287-1288.

²⁰Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról,

öröklést tekintve eltérő joga hatálya alá tartozó közös eseményben, a magyar Ptk.-beli terminológiával élve közös veszélyhelyzetben elhunyt személyek utáni helyzet tisztázása. Az öröklési rendelet alapján az olyan esetek egységes kezelését szerették volna biztosítani, amelyekben bizonyossággal nem lehet megállapítani, hogy két vagy több, az öröklést tekintve eltérő jog hatálya alá tartozó személy halála milyen sorrendben következett be,²¹ ezért mondja ki a 32. cikk, amennyiben e jogok különböző módon rendelkeznek, vagy egyáltalán nem rendelkeznek erről a helyzetről, ezen elhalálozott személyek egyikét sem illetik meg jogok a másik vagy a többi utáni öröklésben.

Tehát amennyiben közös veszélyben elhunytakról van szó, és az öröklési rendelet alapján ugyanazon jog hatálya alá tartoznak, ez a jog lesz irányadó az öröklés vonatkozásában, bármelyik rendezési módot is követi. Viszont ha más államok jogát kell alkalmazni, először azt kell megvizsgálni, hogy a kérdés rendezésében összeegyeztethetőek-e egymással, ha ez nem teljesül, akkor arra az esetre kell alkalmazni a 32. cikket, a jogkövetkezmény végső soron ugyanaz lesz, mint a magyar jogban: az érintett személyeket egymás utáni öröklésüket tekintve úgy kell tekinteni, mint ha nem is léteztek volna,²² azaz kiestek. Mindezekre tekintettel a magyar, a német, illetve az osztrák vélelem összeegyeztethető az öröklési rendelettel.²³

II. A közös veszélyhelyzetben elhunyt tagok

A közös veszéllyel összefüggő kérdéskört példák segítségével²⁴ érdemes áttekinteni a régi Ptk. 600. §-a²⁵ [a] pont], a Ptk. 7:4. § (1) bekezdése²⁶ [b] pont] és a közös veszélyre vonatkozó vélelem²⁷ alapján [c] pont]. A hatályos Ptk.-ra vonatkozó szabályokat célszerű akként különválasztani, milyen eredménnyel járt volna, ha nem állapítja meg a közös veszélyre vonatkozó szabályt a jogalkotó. A példák mindegyikében szerepel egy házaspár, figyelemmel arra, hogy a közös veszélyre vonatkozó vélelem az egymás után történő öröklés kizártságáról rendelkezik, nincs ezért relevanciája az olyan helyzetnek, amikor a közös veszély megállapítását megalapozó veszélyhelyzetben érintett személyek nem örökölnének egymás után törvényes vagy végrendeleti öröklés, illetve öröklési szerződés alapján. Megjegyzendő, hogy utóbbi kettő öröklési jogcím esetén nem szükséges az örökhagyó és az örökös között bármilyen hozzátartozói²⁸ vagy rokoni²⁹ kapcsolat, de abból a szempontból ez

valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről (a továbbiakban: öröklési rendelet)

²¹ 55. preambulum-bekezdés

²² Lagarde, Paul: Artikel 32 Kommorienten. In Bergquist, Ulf et al.: EU-Erbrechtsverordnung Kommentar, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2015, 181-182.; Müller-Lukoschek, Jutta: Die neue EU-Erbrechtsverordnung, 2. kiadás, zerb Verlag, Bonn, 2015, 77.; Köhler, Andreas: Artikel 32 Kommorienten. In Kroiß, Ludwig et al. (szerk.): Nachfolgerecht – Erbrechtliche Spezialgesetze, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2015, 1611-1612.; Fischer-Czermak, Constanze: Artikel 32 Kommorienten. In Deixler-Hübner, Astrid – Schauer, Martin (szerk.): Kommentar zur EU-Erbrechtsverordnung, MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Bécs, 2015, 306-308., Weber, Johannes: Artikel 32 Kommorienten. In Dutta, Anatol – Weber, Johannes (szerk.): Internationales Erbrecht, Verlag C. H. Beck oHG, München, 2016, 277-280.

²³ Vö. Burandt – Rojahn: i.m. 1450.; Müller-Lukoschek: i.m. 77.

²⁴ A példák alapjául Nótári Tamás – Papp Tekla: Az együtt elhalás problematikája a történetiség és az új Ptk. koncepciójának tükrében. In Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, Tomus LXVI. (2004) Fasc. 16. 17-22. szolgált.

²⁵ *Kiesik az öröklésből* a) aki az örökhagyó előtt meghal.

²⁶ *Kiesik az öröklésből*, aki nem éli túl az örökhagyót.

²⁷ Ptk. 7:4. § (1) bek. második fordulata

²⁸ Ptk. 8:1. § [*Értelmező rendelkezések*]

(1) E törvény alkalmazásában

irreleváns, hogy a vélelem nem tesz különbséget az egyes jogcímek között. A házaspárok példaként szolgálnak arra is, hogy az egyes házastársak vagyona, bennük a gazdasági társasági részesedés (a vagyoni hozzájárulás közkereseti és betéti társaságban, üzletrész korlátolt felelősségű társaságban, részvények a részvénytársaságnál) amelyet esetenként még élő szüleiktől kaptak, a halálozások egymást követő véletlenszerűségének köszönhetően, átszállhat házastársuk családjára. Eltérő megoldások adódnak abban az esetben, ha akként vizsgáljuk ezt a helyzetet, hogy volt-e a házaspárnak közös gyermeke (2. pont) vagy sem (1. pont), továbbá valamely házastársnak van-e másik, nem a házastársától született gyermeke (2.3-2.7. pontok).

A tanulmány megírásánál alkalmaztuk a jogszabályok nyelvtani, valamint logikai értelmezését, amelyek segítségével a fent megállapított ismérvek kombinálása révén létrejövő összes lehetséges felmerült vázolt eset elemzése történt.

II.1. A vélelem alkalmazása házastársak halála esetén

II.1.1.

Amennyiben egy leszármazó nélküli házaspár tagjai közlekedési balesetben halnak meg, és az egyik házastárs minden kétséget kizáróan megállapíthatóan néhány perccel túléli a másikat.

- a) Leszármazók hiányában ez a házastárs örököl, majd a közös vagyont ennek a házastársnak szülei öröklik.³⁰ Ha a korábban elhunyt házastárs valamely gazdasági társaság tagja volt, e formának megfelelően következik be a jogutódlás a ráeső társasági vagyronban: ekkor nem sokkal később elhunyt házastársa, majd azok szülei és rokonai lesznek jogosultak a tag rokonai helyett az üzletrészre, részvényre, az elszámolási igényre közkereseti/betéti társaságoknál.
- b) A vélelem nélküli főszabály ugyanezt a helyzetet eredményezi,³¹ tekintettel arra, hogy az egyik házastárs túléli a másikat, így nem esik ki az öröklésből.
- c) A vonatkozó vélelem eltérő helyzetet eredményez, amennyiben az maradéktalanul megállapítható: nem fog örökölni egyik házastárs sem a másik után, így a korábban elhalt házastárs tag rokonai kapják az elhunytat korábban megillető, és a halál folytán átszállni képes jogosultságokat.

Közkereseti és betéti társaságok esetén ahhoz, hogy az elhunyt tag örököse beléphessen a társaságba, a társaságban maradt tagokkal meg kell egyeznie.³² Az örökösök az a)-b) esetben valamely házastárs szülei lesznek, a bekövetkezett halál sorrendjéhez igazodóan. Abban az esetben, ha csak az egyik házastárs volt a társaság tagja, akkor lehetőség van az örökös beléptetésére, tekintettel arra, hogy mindenféleképp lesz társaságban maradt személy a társaságok törvényi fogalmára figyelemmel. A közös veszélyre irányadó vélelem alkalmazásával igazságosabb vagyoneosztás valósul meg: egyértelműen az elhunyt tag hozzátartozói kapják meg az elhalt tagot kiválása esetére megillető elszámolási igényhez való jogot.

1. *közeli hozzátartozó*: a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és a nevelt gyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő és a testvér;

2. *hozzátartozó*: a közeli hozzátartozó, az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, és a testvér házastársa.

²⁹ Ptk. 4:96. §

³⁰ régi Ptk. 607. § (4) bek., 608. § (1) bek.

³¹ Ptk. 7:63. §

³² Ptk. 3:149. §

Korlátolt felelősségű társaságok esetén az üzletrészt megszerezhetik az örökösök. A 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) 128. § (1) bekezdése szerint a tag halálával vagy megszűnésével üzletrésze átszáll a jogutódra. A társasági szerződésben ezt az átszállást kizárhatták, ezzel együtt az üzletrész megváltásáról rendelkezni kellett. A hatályos Ptk. alapján ez az automatizmus bizonyos tekintetben megszakadt, amikor az örökösök nyilatkozatától teszi függővé azt, hogy az ügyvezető bejegyzi-e a tagjegyzékbe az örököst,³³ akinek a személyének megállapítása a közkereseti/betéti társasághoz hasonlóan történik. Azaz eltérően alakul attól függően, alkalmazható-e a közös veszélyre vonatkozó vélelem, mert ha igen, akkor az elhunyt tag rokonainak lesz lehetőségük megszerezni az üzletrészt, ha nem, az elhalálozás véletlenszerű sorrendje jelentősebb vagyoni idegen családra szállását eredményezheti.

Házastársi társaság esetén, azaz ha a gazdasági társaság tagjai egy házaspár tagjai voltak, eltérően alakul a gazdasági társaság sorsa közkereseti/betéti társaságoknál és korlátolt felelősségű társaságoknál. Az üzletrészeket a hatályos jogszabályok alapján is megszerezhetik a házaspár örökösei, tekintet nélkül azok személyére, ha kérelmezik az ügyvezetőnél tagként való bejegyzésüket. Közkereseti társaságoknál ehhez képest teljesen eltérő jogkövetkezmények állnak elő, ha a tagok egy balesetben elhaláloznak: ez a jogi tény szükségszerűen a társaság jogutód nélküli megszűnéséhez vezet. Nem lesz olyan tag, aki megegyezhetne az örökösökkel, ezért a Ptk. 3:152. § alapján a házaspár halálától (a közös veszély vélelme folytán a balesettől) számított 6 hónap elteltével meg fog szünni a társaság. A betéti társaság fogalmi elemét képezi a két eltérő jogállású tag, a beltág és a kültág léte.³⁴ Akkor szűnik meg jogutód nélkül ez a társaság, ha valamennyi beltág vagy valamennyi kültág tagsági jogviszonya megszűnik - ezen esetek közé tartozik a tag halála is -, és a társaság nem jelent be újabb tagot a cégbíróságnak a tagsági jogviszony megszűnésétől számított hat hónapon belül, illetve ha nem alakul át e határidő alatt közkereseti társasággá,³⁵ ahol nincsenek a tagi felelősség szempontjából megkülönböztetett tagok, de ez a lehetőség ebben a helyzetben irreleváns.

Abban az esetben, ha a házaspáron kívül harmadik személy is a társaság tagja, ez a személy meg tud egyezni az örökösökkel a társasági szerződés módosításáról közkereseti/betéti társaságok esetén, hasonlóan ahhoz a helyzethez, amikor csak a házaspár egyik tagja a társaság tagja. Ha a házaspáron kívül csak egyetlen – a balesetnél jelen nem volt – közös gyermekük tagja a társaságnak, akkor ugyan ő örökli az elszámolási igényt, örökösként azonban nem léphet be, de lehetősége van arra, hogy más személyt léptessen be tagként, akinek – eltérően a Ptk. 3:149. §-ban foglaltaktól, figyelemmel arra, hogy ez a személy nem örökös – új tagként vagyoni hozzájárulást kell teljesítenie.

Amennyiben a kft. társasági szerződésében – akár a 2006. évi Gt., akár a Ptk. alapján – meghatároztak olyan személyt, aki az üzletrész megváltására jogosult, ha él ezzel a lehetőségével, megválthatja az örököstől az üzletrészt,³⁶ megnehezítve ez által új személy belépését a társaságba. Ha ez a személy, házastársi társaság esetén, éppen részese a közös veszély vélelmének alkalmazhatóságát előidéző balesetnek, a társasági szerződés e rendelkezése kiüresedik, az üzletrészt megöröklik az elhunyt tag örökösei. Tekintettel arra, ha házastársi társaságról van szó, a közös gyermekek kapják meg az üzletrészeket egyenlő arányban mindkét tag, a szülei után.³⁷ Egyszemélyes kft. jön létre, ha csak egyetlen gyermekük örökli az üzletrészeket.³⁸

³³ Ptk. 3:170. § (1) bek.

³⁴ Ptk. 3:154. §

³⁵ Ptk. 3:158. § (1) bek.

³⁶ Ptk. 3:170. § (2) bek.

³⁷ Ptk. 7:55. § (1)-(2) bek.

³⁸ Ptk. 3:208. § (2) bek.

II.1.2.

Abban az esetben, ha a házaspár tagjai egyszerre haltak meg a balesetben,

- a) a régi Ptk. alapján egyikük sem halt meg a másik előtt, egymás után kölcsönösen örökölnek, utánuk a szüleik.³⁹ Ha ugyancsak egyikük volt tag egy gazdasági társaságban, a kölcsönös öröklés miatt ezek a tagsági jogok átkerülnek a házastárs családjához.
- b) Ha egyszerre haltak meg, akkor egyikük sem élte túl a másikat, tehát kiestek az egymás utáni öröklésből, aminek folytán ugyanaz a helyzet következik be, mint ami az 1.1. c) pontban került kifejtésre.
- c) A vélelem alkalmazásával is ugyanerre az eredményre jutnánk, ez is volt a jogalkotó célja, amely igazságosabb vagyoneelosztáshoz vezet.

Szintén el lehet különíteni az egyes jogi helyzeteket a társasági formák alapján.

Közkereseti és betéti társaságok esetén, ha csak az egyik házastárs volt tag, nem lesz különbség az 1.1. pontban írtakhoz képest. Ezért igaz az, hogy a társasági szerződés módosítása szükséges ahhoz, hogy egy új tag, az örökös beléphessen a társaságba. A fent leírt esetben a régi Ptk. alapján a házastársak egymás után kölcsönösen örökölni fognak, majd átkerül az elszámolási igény a nem tag családjába. Az új főszabály és a vélelem alkalmazása is a vagyoneosztás igazságosabb módjához közelít. Hasonló helyzet áll elő üzletrészek vonatkozásában is.

Házastársi társaságnál némileg differenciáltabb képet kapunk. Tekintettel arra, hogy mindketten tagok voltak, a régi Ptk. szerinti kölcsönös öröklés kevésbé okoz igazságtalanságot, mindkét tag szülei jogosultak a hagyaték tárgyát képező elszámolási igényre, a szülők viszont menyük/vejük vagyoni hozzájárulására, aminek mértéke eltérő lehet, ha az egyik házastárs eleve nagyobb részesedéssel bírt a társaságban. A főszabály és a vélelem folytán ilyen „vagyoncserére” nem kerül sor, de végül ugyanaz lesz az eredmény. A társaság szükségszerűen meg fog szűnni, hiszen életben maradt taggal való megegyezés szükséges tag belépéséhez, ennek hiányában az utolsó tag kiválásától, figyelemmel arra, hogy egyszerre haltak meg, a bekövetkezett haláltól számított hat hónap elteltével törölni kell a cégjegyzékből a gazdasági társaságot. Korlátolt felelősségű társaság vonatkozásában nem rendelkezett a 2006. évi Gt., és nem rendelkezik a Ptk. sem a jogutód nélküli megszűnésről, ezek kölcsönös öröklésére a régi Ptk., illetve a Ptk. alkalmazásában a kölcsönös kiesés miatt a szülők általi öröklésére minden további nélkül sor kerülhet.

Ha ennek a házaspárnak van olyan közös gyermeke, aki nem esett ki az öröklésből, nem volt a baleset részese, habár az elszámolási igényhez való jogot megszerzi, a társaságba nem léphet be, meg fog szűnni a közkereseti társaság. A közös gyermek megszerezheti ugyanakkor a házastársi kft-beli üzletrészeket, amennyiben nincs olyan élő személy, aki azok megváltására (akár a 2006. évi Gt., akár a Ptk. rendelkezései alapján) jogosult lenne.

Ha egy harmadik személy is tag adott gazdasági társaságban, ha közkereseti/betéti társaságról van szó, megegyezhet az örökösökkel a társasági szerződés módosításáról, e személyek belépéséről. Kft. esetén az örökösök megszerezhetik az üzletrészt, a Ptk. hatálya alatt akkor, ha eziránti kérelmet nyújtanak be az ügyvezetőnek. Elképzelhető, hogy éppen ez a személy lesz az üzletrész megváltására jogosult, az ő döntésétől függ, a társaság tagjaivá válhatnak-e: ha megváltja az üzletrészeket, egyszemélyes kft. fog létrejönni.

³⁹ régi Ptk. 607. § (4) bek., 608. § (1) bek.

II.2. A közös veszélyre vonatkozó vélelem alkalmazása házastársak és közös gyermekük halála esetén

II.2.1.

Ha egy házaspár és közös gyermekük szintén egy balesetben elhalálozik, és a szülők megállapíthatóan előbb halnak meg, mint a gyermekük:

- a) a gyermek szülei után örököl,⁴⁰ azonban leszármazók, házastárs, szülők (ők már kiestek az öröklésből korábbi haláluk miatt), szülői leszármazók hiányában (csak ő volt), törvényes örökösök a gyermek nagyszülei, illetve kiesésük esetén az ő leszármazói.⁴¹
- b) A vélelem nélküli főszabály is ehhez az eredményhez vezet.⁴²
- c) A vélelem alkalmazásával is ez a helyzet következik be, azaz nincs alapvető különbség a régi Ptk. és a hatályos Ptk. között ilyen esetben. Annyiban van eltérés, hogy rögtön a nagyszülői parentéla örököl, nem történik öröklés az elhunytak között.

Amennyiben csak az egyik szülő tagja egy közkereseti/betéti társaságnak, abban az esetben a régi Ptk. alapján először a gyermek szerzi meg a vagyoni részesedést, de az ő (és szülei) bekövetkezett halála miatt a nagyszülők és azok leszármazottai kapják meg a hagyatékat. Ez azt jelenti, hogy azok a – gyermek szemszögéből – nagyszülők is részesülni fognak a társasági vagyontól, akiknek a gyermeke (azaz a közös gyermek édesanyja/édesapja) nem is volt tag. Ha van még egy másik életben maradt tag, akkor mind a négy nagyszülőnek, ezek kiesése esetén leszármazottaiknak (nagynénik/nagybácsik) lehetőségük nyílik arra, hogy taggá váljanak, ha sikerül megállapodniuk az életben lévő taggal. Alapvetően ez a jogi helyzet a hatályos Ptk. rendelkezései alapján is társasági jogi szempontból.

Korlátolt felelősségű társaságok esetén az üzletrészek öröklése szintén hasonló módon következik be: valamely szülő üzletrészt (e tekintetben nincs különbség egymáshoz képest történt elhalálozásuk tekintetében a régi Ptk. alapján) előbb a gyermek szerzi meg, amit majd ugyancsak a nagyszülők fognak négy egyenlő részben megkapni.

A hatályos Ptk. alapján, amennyiben nem vonatkozna a közös veszélyre vélelem, ha először a kft tagja hal meg, őt követi házastársa, akkor a vagyoni részesedést, illetve üzletrészt kettő egyenlő részben a kis idővel őt túlélő házastársa és a gyermekük kapja meg.⁴³ A házastárs részesedését halálát követően a gyermek kapja meg, amit végül szintén a nagyszülők kapnak meg. A vélelem alkalmazásával ugyanerre jutunk, de a jelzett keresztöröklések nélkül.

Házastársi társaság esetén a korábbiakhoz igazodóan a kkt és bt meg fog szűnni, mivel nem lesz olyan személy, aki be tudná léptetni az örökösöket vagy más új tagot. Csupán a társaság vagyonával való elszámolás valósulhat meg, ez a régi Ptk. alapján a gyermek számára állagot, a kis idővel túlélő házastárs számára haszonélvezetet, a Ptk. szerint az előbbiekhöz hasonló keresztöröklés következik be, majd végül mindkét törvénykönyv alapján a nagyszülők és ezek leszármazottai lehetnek jogosultak a társaságba történő belépésre.

Az üzletrészek tekintetében hasonló megoldásra jutunk, ha házastársi társaságról van szó: a gyermek teljes állagot, illetve annak felét kapja meg. Ezt csak az befolyásolja, van-e az üzletrész(ek) megváltására jogosult személy, aki ha a másik házastárs, nem lesz ilyen

⁴⁰ régi Ptk. 607. § (1) bek.

⁴¹ régi Ptk. 609. § (1)-(2) bek.

⁴² Ptk. 7:55. § (1) bek., 7:64. § (1)-(2) bek.

⁴³ Ptk. 7:58. § (1) bek.

személy, harmadik személy esetén pedig ő lesz jogosult eldönteni, megengedi-e a nagyszülőknek, leszármazottaiknak az üzletrész megszerzését.

Ha a házastársak mellett harmadik személy is a társaság tagja volt, kkt és bt esetén úgyszintén megegyezhet az örökösökkel azok belépéséről, kft esetén pedig megszerezheti az üzletrészeket. Ez a harmadik tag is lehet üzletrész megváltására jogosult, akinek a döntésétől függ az új személyek, az örökösök belépése.

II.2.2.

Amennyiben előbb a gyermek hal meg, és csak ezután a szülei:

- a) a meghalt gyermek után leszármazók és házastárs hiányában a szülők örökölnek fejenként egyenlő részben. Az egyik szülő halála után, (leszármazó hiányában) házastársa örökli a teljes vagyont, ennek halála után az ő szülei (és ezek leszármazói) öröklik a teljes hagyatékot. Ezzel az esetleges gazdasági társasági részesedés szintén átszállhat a – gyermek szempontjából – másik ágra.
- b) Az új főszabály szerint a szülők túlélésük miatt nem esnek ki az öröklésből, ezzel az előbbi a) pontban vázoltak következnek be.
- c) A vélelem alkalmazásával a szülők nem örökölnek egymás után, leszármazók, házastárs, szülők hiányában a gyermek nagyszülei fogják megkapni a hagyatékot. A tag részesedése vonatkozásában a tag szülei fognak örökölni.

Ha csak az egyik szülő volt egy adott gazdasági társaság tagja, a gyermek kiesésével főszabály szerint – a régi Ptk. alapján – a házastárs örököl. Amennyiben a részesedést illetően megállapítható ági vagyoni jelleg,⁴⁴ abban az esetben a házastárs egyáltalán nem örökölné azt se kkt/bt, se kft esetén. Másik tag megléte esetén ez a személy gondoskodhat arról, hogy a társasági szerződést módosítsa, az örököszt beléptesse, aki a fent vázolt esetben a másodikként elhalt házastárs szülei, és ezek leszármazottai lennének, tekintet nélkül arra, hogy ez a házastárs volt-e a tag vagy sem. Az ezzel előálló igazságtalannak tűnő helyzetet orvosolja a közös veszélyre vonatkozó vélelem: mindenféleképp az elhalt tag szülei és ezek leszármazottai jogosultak az elszámolási igényre, ők léphetnek be a társaságba, valamint szerezhetik meg az üzletrészt. Utóbbit akkor, ha nincs megváltásra jogosult személy, vagy ez a személy nem kíván ezzel a jogával élni.

Házastársi közkereseti/betéti társaság esetén a régi Ptk. szerint vázolt igazságtalanság fennállhat: habár mindkét nagyszülőpár gyermeke tag volt, egyrészt nem biztos, hogy a részesedésük egyenlő volt, másrészt az egyik nagyszülőpár kaphatja meg a teljes társasági vagyont. Ahogy az megfigyelhető, ebben az esetben a társaság mindenféleképp megszűnik, a vagyoni helyzet megfelelő rendezése lehet csak kérdéses. A Ptk.-ban felállított vélelem egy jobb elosztást tesz lehetővé: az esetleges nagyobb mértékű részesedéssel bíró tag szüleinek keletkezik gyermekük részéhez kapcsolódó elszámolási igénye, illetve örökölhetik az üzletrészt.

Ha a házaspáron kívül más is tag volt, ugyanúgy igaz az, hogy ez a személy léptethet be újabb tagot a közkereseti, illetve betéti társaságba, ha sikerül megegyezni az örökösökkel. Korlátolt felelősségű társaságoknál az üzletrész megváltására jogosult lehet ez a harmadik személy is, továbbra is az ő döntésétől függ, megszerzik-e azt az örökösök (nagyszülők és leszármazottaik), vagy adott esetben egyszemélyes kft jön létre, ha magához váltja azokat. Akkor, ha a szülők mellett a gyermek volt a korlátolt felelősségű társaság tagja, a szülők előbb megöröklik az üzletrészt/elszámolási igényt, az ő haláluk sorrendjében örökölnek a régi Ptk. alapján, ezáltal az egyik nagyszülőpár kapja meg a teljes társasági vagyont; fele-fele

⁴⁴ Ptk. 7:67. §

arányban a Ptk. szerint a közös veszélyre vonatkozó vélelem alkalmazásának segítségével. A közkereseti/betéti társaságok kiváló (elhalt) tagot megillető elszámolási igénye iránt ugyanezen személyeknek van.

II.2.3.

Tegyük fel, hogy a házaspárnak van egy közös gyermeke, míg a férjnek előző házasságából van még egy másik gyermeke is, aki túlélte a balesetet, vagy nem is volt részese annak. A halálozás sorrendje bizonyítottan: 1. anya, 2. apa, 3. közös gyermek.

- a) A régi Ptk. alapján az anya után a közös gyermek, az apa után pedig a közös és a korábbi házasságából született gyermek örököl fele-fele arányban, majd ezt a felet is a féltestvér kapja meg, miután a közös gyermek leszármazó, házastárs, szülő hiányában hal meg.⁴⁵ Ha az anyának pl. üzletrésze volt egy kft-ben, az ő családjához képest idegen család fogja megszerezni azt.
- b) A hatályos Ptk. alapján az előzőek némiképp változni fognak: az anya halála után a közösen lakott lakáson a férj/apa holtig tartó haszonélvezeti jogot szerez, illetve egy gyermekrészyit kap minden más vagyontárgyból a közös gyermek mellett,⁴⁶ azaz jelen esetben fele részt (akár egy üzletrész felett közös tulajdona lesz, ha rövid ideig is, az apának és a közös gyermeknek). Az apa halálával a nejeről rászállt örökrész a gyermekei között oszlik meg, az üzletrész negyede már a féltestvére, majd a közös gyermek halála után a teljes hagyaték az övé lesz. Amennyiben egyidejűleg halnak meg, igazságosabb eredmény lenne: a féltestvér és az anya szülei öröklik a vagyont fele-fele részben.
- c) A vélelem alkalmazása ugyanazt a helyzetet hordozza magában, mintha egyidejű elhalálozást vélelmeznénk: a gyermek anyai nagyszülei és a féltestvér lesznek örökösök fele-fele arányban.

Abban az esetben, ha az anya volt a közkereseti/betéti társaság egyik tagja, a gyermek fogja megszerezni az ő vagyoni részesedését, ami a halálával végül a féltestvére fog átszállni, így kerül idegen családkhoz a részesedés. Ha az életben maradt tagnak sikerül megegyeznie a féltestvérral, az örökössel, a társaság továbbműködhet. A Ptk. alapján annyi a különbség, hogy az anya halála után a részesedés értékének felét az apa, a másik felét a közös gyermek kapja, de végül a féltestvére száll a teljes hagyaték. Ha az apa volt a társaság tagja, az anya korábbi halála miatt a társasági részesedés öröklése vonatkozásában kiesik, a közös gyermek és a féltestvér örököl fele-fele arányban. Ekkor nem következik be az, hogy egy idegen családkra szálljon a vagyon a halálozás véletlenszerű sorrendje folytán. A végső konklúzió azonos: a féltestvér lesz az örökös, vele egyezhet meg az életben maradt tag kkt/bt esetén a belépésről, illetve ő szerezheti meg az üzletrészt. Ezen a helyzeten változtat a vélelem: az anya vagyont az ő szülei,⁴⁷ az apa vagyont a féltestvér,⁴⁸ a közös gyermek vagyont szintén a féltestvér szerzi meg.⁴⁹ Ugyanez következik be az üzletrészek átszállása esetén is.

Házastársi közkereseti/betéti, továbbá korlátolt felelősségű társaság esetén is kölcsönös öröklések figyelhetők meg: az anya részét az apa haszonélvezetével terheltén a közös gyermek kapja meg a régi Ptk. alapján,⁵⁰ az apa részét a két gyermeke fele-fele arányban, a gyermek részét a féltestvére kapja meg. A Ptk. szerint az anya részét az apa és a közös

⁴⁵ régi Ptk. 608. § (2)-(3) bek.

⁴⁶ Ptk. 7:58. § (1) bek.

⁴⁷ Ptk. 7:63. § (1) bek.

⁴⁸ Ptk. 7:55. § (1) bek.

⁴⁹ Ptk. 7:63. § (2) bek.

⁵⁰ régi Ptk. 615. § (1) bek.

gyermek fele-fele részben kapja, az apa után szintén a gyermekei, a gyermek után féltestvére örököl a vélelem hiányában. A vélelem alkalmazásával a féltestvér az apa, az anyai nagyszülők pedig az anya részesedésére tarthat igényt.

Családi társaság esetén (ha a közös gyermek is tag volt) az öröklési sorrendek a két törvénykönyv vonatkozásában azonosak lesznek, továbbá a vélelem joghatása is ugyanaz lesz, mind közkereseti/betéti, mind korlátolt felelősségű társaság esetén. Ha a féltestvér is tag, akkor a vélelem hiánya nélkül egyszemélyes kft jöhet létre, illetve egy új tagot kell keresnie, tekintettel arra, hogy jogelőd jogán csak ő léphetne be a társaságba, ha már nem lenne az. A családhoz képest idegen személy tagsága esete nem változtat alapvetően ezen a helyzeten, ha fennáll a vélelem, ha nem: az örökösökkel neki kell megegyeznie a társaság fennmaradása érdekében kkt/bt esetén, vagy ha ő jogosult üzletrész megváltására a korlátolt felelősségű társaságnál, erről dönthet.

II.2.4.

Ha a halálozási sorrend eltérően alakul, az anya után a gyermek, majd az apa hal meg:

- a) az anya után a közös gyermek, majd az apa, aki után a külön gyermek örököl.
- b) Ha nem egyszerre haltak meg, akkor a láncolat majdnem megegyezik az előbbi a) pontban írtakkal, az eredmény ugyanaz lesz, ha egyszerre, akkor meg fog egyezni a következő c) ponttal.
- c) A vélelem alkalmazása az anya szüleinek és a féltestvérnek az öröklését vonja maga után.

Két eltérő jogi megoldása lehet ennek a problémának a vázoltaknak megfelelően.

Amennyiben az apa volt tag, a féltestvéren túlmenően más személy öröklése nem bírhat relevanciával, akkor is, ha alkalmazzuk a vélelmet, akkor is, ha nem. Ha az anya, végső soron a vélelem nélkül a féltestvér lesz jogosult a közkereseti/betéti társaságba történő belépésre, üzletrész megszerzésére, a vélelem alkalmazásával az anya szülei szerezhetik meg azokat. Házastársi társaság esetén (mindhárom társasági formánál) a kérdésre hasonló választ kaphatunk, annyiban, hogy a vélelem alkalmazásával egyfajta öröklési igazságosság valósulhat meg. A társasági részesedéshez kapcsolódó esetleges ági jelleg is ezt mozdíthatja elő.

Ha harmadik személy is a társaság tagja volt a házastársak mellett szintén mindhárom gazdasági társaságnál, akkor is igaz lesz a hasonló helyzetekre írtak, neki lesz joga új tagot beléptetnie, valamint az üzletrész megváltásáról dönteni. Ugyanúgy elenyészik ez a jogosultság, ha valamely szülő lett volna arra jogosult. Ez a harmadik személy ugyanúgy lehetett a közös gyermek is, sőt, a féltestvér, amely helyzetre szintén a korábbiak lesznek igazak.

II.2.5.

Ha először az apa hal meg, őt követi az anya, majd a közös gyermek:

- a) az apa halála esetén a gyermekek örökölnek fele-fele arányban, az anya halála után a közös gyermek örököl, aki után szintén – miután a szülei kiestek az öröklésből, leszármazók és házastárs hiányában a féltestvér.
- b) Egyszerre elhalás vélelmezése esetén jutnánk csak eltérő megoldásra a hatályos Ptk. alapján, különben az előző pontok lesznek igazak.
- c) A vélelem alkalmazása esetén a féltestvér és a közös gyermek anyai nagyszüeleire száll a hagyaték.

Ha az egyik házastárs tag egy gazdasági társaságban, és ez a személy az apa: kkt és bt esetén a régi Ptk. alapján a gyermekeknek nyílik joga arra, hogy örökösként belépjenek apjuk helyére azzal, hogy az anya haszonélvezeti jogával meg van terhelve az egész hagyaték. A Ptk. egyik jelentős módosítása a házastárs törvényes örökléséhez kapcsolódik: az örökhagyóval közösen lakott lakáson és a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakon holtig tartó haszonélvezetet kap a túlélő házastárs, míg a hagyaték többi részéből egy gyermekrésznit.⁵¹ Erre figyelemmel örökl meg az elszámolás iránti igény harmadát az anya, másik harmadot a közös gyermek, a harmadik harmadot pedig a féltestvér. Az anya halála miatt a közös gyermek megkapja az ő harmadát, majd ezt a kétharmadot ennek elhunytja folytán megkapja az őt követő féltestvér, aki végül az apa teljes vagyoni hányadával a bennmaradt taggal való sikeres megegyezés esetén a társaság tagjává válhat. A vagyoni részesedések aránya hasonlóan alakul az üzletrészek vonatkozásában is.

Az anya tagsága esetén közkereseti és betéti társaság vonatkozásában elszámolási igénye az apának – korábbi kiesése miatt – nem keletkezik, illetve az üzletrészt nem örökölheti, az rögtön a közös gyermekükre száll. Figyelemmel ennek a gyermeknek a közös veszély miatt bekövetkezett halálára mindkét törvénykönyv alapján a féltestvér szerzi meg ezeket a jogokat. A közös veszély esetére felállított vélelem öröklési igazságossága az anya közkereseti/betéti társasági tagsági jogai, továbbá üzletrésze esetén érhető tetten: nem a féltestvér örökl meg a kft-beli üzletrészt (ha nincs megváltásra jogosult személy, vagy az arra jogosult nem él ezzel a jogával), illetve nem léphet be a közkereseti/betéti társaságba, hanem az anya szülei jogosultak minderre, mindamelllett, hogy a törvényi feltételek esetén akár ági vagyonnak is minősíthető. (A leszármazó ugyanis kiesett, nem örökölhét.)

Házastársi társaságnál, mind közkereseti/betéti társaság, mind korlátolt felelősségű társaság esetén a régi Ptk. szerint keresztöröklések figyelhetők meg: az apa részét az anya haszonélvezeti jogával terheltén a két gyermek örökl, az anya részét a közös gyermek, majd a gyermek részét a féltestvér kapja meg. Igazságosabb megoldást csak a hatályos Ptk. szerinti vélelem alkalmazásával kaphatunk, amellyel az anya szülei lányuk után részesülhetnek a társasági vagyonból.

Ha a házastársakon kívül más is a társaság tagja volt, akkor ezzel a harmadik személlyel egyezhet meg az örökös (csak a féltestvér a régi Ptk. alapján, az anyai szülők a vélelem alkalmazásával) a közkereseti, valamint betéti társaságba történő belépésről, illetve ő szerezheti meg az üzletrészt (kft-k esetén). Ha a közös gyermek volt ez a személy, akkor sem változik az öröklésre jogosultak köre az egyes törvénykönyvek alapján, a pontos hányadokat minden személy után külön-külön kell megállapítani, ahogy nem változik akkor sem, ha rajtuk kívül még a féltestvér is tag volt a társaságban.

II.2.6.

Ha megváltozik a halálozás bizonyítható sorrendje: 1. apa, 2. közös gyermek, 3. anya.

- a) Az apa után szintén a gyermekei örökölnék, a közös gyermek után az anya örököl, az anya után pedig az ő szülei, ezáltal a két család között megoszlik a vagyon.
- b) A vélelem nélküli főszabállyal szintén ehhez az eredményhez jutunk.
- c) A vélelem alkalmazhatósága esetén eredményét tekintve szintén az a) pontban írtak valósulnak meg.

E sorrend esetén a korábbiakhoz képest egyik törvénykönyv megoldása esetén sincs eltérés.

⁵¹ Ptk. 7:58. § (1) bek.

Ha csak az egyik házastárs volt tag egy kft/bt-ben, e tagnak a személyétől függ a társasági részesedés sorsa: a férj tagsága esetén a régi Ptk. rendszerében a gyermekek örökölték az állagot (az elszámolási igényt) az anya haszonélvezeti jogával, a gyermekek léphettek volna be a társaságba, ha megegyeznek apjuk társával, illetve kft esetén ők szerezhették volna meg az üzletrészt (ha megváltásra jogosult személy nincs, vagy nem kíván élni ezzel a jogával). A közös gyermek halálával az anya öröklő az apáról ráeső részt (a társasági tagságból eredő jogok felét), amit az ő halálával (leszármazó és házastárs hiányában) a közös gyermek anyai nagyszülei szereznek meg.

Az édesanya tagsága esetén a társasági tagságból eredő örökléshez fűződő jogok (az elszámolási igény/belépés a jogelőd jogán a közkereseti/betéti társaságba – az üzletrész öröklése/annak megváltása esetén a megváltási érték a korlátolt felelősségű társaságoknál) csupán az ő szüleit, illetve azok leszármazottait illetik meg, törvényes öröklési kapcsolat hiányában a féltestvér nem örökölhet utána.

Házastársi társaság esetén az apa részesedését gyermekei kapják meg, ennek a közös gyermeket illető felét a gyermek halálával a féltestvér szerzi meg, így a társaság apára eső elszámolási igényére teljes mértékben a féltestvér lesz jogosult, míg az anyára eső részesedést az ő szülei kapják meg, amennyiben közkereseti/betéti társaságról van szó. Erre az esetre is igaz lesz az, hogy a közkereseti/betéti társaság jogutód nélkül meg fog szünni, mivel nem maradt életben lévő társasági tag. A kft-beli üzletrészt szintén ezek a személyek szerezhetik meg, hacsak nincs olyan személy, aki megváltásra jogosult lenne. A 2006. évi Gt. alapján csak a többi tag, illetve társaság jogosult erre; a Ptk. hasonló előírásokat nem tartalmaz, a 3:170. § (2) bekezdése társasági szerződés által erre feljogosított személyekről ír. Ugyanakkor továbbra is célszerűnek tartjuk azt, ha a társaság, illetve a tagok körére korlátozzuk a megváltásra jogosult személyeket.

Családi gazdasági társaság esetén, bármely tárgyalt társasági formánál, ha az elhalt gyermek is tag volt, hasonlóan alakul a társasági vagyoni részesedések öröklése: az apa után a gyermekek, a gyermek után anyja, az anya után a nagyszülők örökölnék. A vagyoni arányok attól függenek, mekkora részesedéssel bírtak a gazdasági társaságban a család tagjai. Amennyiben a társaság tagja a féltestvér is, az apa elszámolási igényének, illetve üzletrésze fele iránt keletkezik igénye, míg a közös gyermek és mostohaanyja részesedését utóbbinak szülei kapják meg. Ekkor a féltestvér állapodhat meg a nagyszülőkkel a társaságba történő beléptetéséről.

II.2.7.

Amennyiben először a közös gyermek, majd az apa, és az anya hal meg a balesetben:

- a) leszármazók és házastárs hiányában az apa és az anya örököl egyenlő arányban, az apa vagyont megkapja a külön gyermek, az anya után pedig az anyai nagyszülők, illetve azok leszármazottjai örökölnék.
- b) A Ptk. szabályrendszere alapján az apa és az anya örököl egyenlő arányban, de az apa halálát követően az anya, mint túlélő házastárs és a féltestvér egyenlő arányban örököl, majd az anyai nagyszülők szerzik meg az anya hagyatékát.
- c) Az egyszerre elhalás vélelme alapján is erre az eredményre jutunk.

Ha csak az egyik szülő volt a társaság tagja, a vagyon háramlása úgyszintén attól függ, ki volt ez a személy: az apa, akinek az előző házasságából van egy másik gyermeke, vagy az anya, akinek csak az apával közös gyermeke született. A közös gyermek ebben az esetben korábbi kiesése miatt nem hozható összefüggésbe társasági jogi jogutódlással. Ha az apa volt tag, akkor a társasági vagyoni részesedést csak a féltestvér szerzi meg a régi Ptk. alapján, ahhoz az anyai nagyszülőknek nem lesz közük, az ő joga lesz a közkereseti/betéti társaságba

történő belépés, illetve az üzletrész megszerzése. A hatályos Ptk.-val ez annyiban mutat eltérést, hogy a féltestvér mellett az anya is örököl állagot, ezt a felet megkapják a nagyszülők, ezt az igazságtalanságot – olyanok öröklik a vagyont, akik az örökhagyónak nem is rokonai – a közös veszélyben elhunytak utáni örökléséről szóló vélelem orvosolja: csak a féltestvérnek keletkezik igénye az elszámolási igényre, illetve az üzletrészre. Az anya tagsága esetén akár figyelembe vesszük a közös veszélyre vonatkozó Ptk.-beli vélelmet, akár nem, a nagyszülők fogják megszerezni a részesedést.

Házastársi társaság esetén bármely társasági formánál a közös gyermek újfent nem örökölhet. Az apa korábbi halála miatt a Ptk. alapján az anya és a féltestvér örököl fele-fele arányban, az anya részét szintén a közös gyermek anyai nagyszülei fogják megkapni, így ha egyenlő arányú volt a vagyoni részesedések a gazdasági társaságban, akkor ebből a szempontból ugyanakkora vagyont fog háramlani az örökösökre, egyforma lesz az elszámolási igény, valamint az üzletrészek nagysága is.

Családi társaság esetén (bármely társasági formánál) a gyermek részét leszármazó és házastárs hiányában a szülők fogják megkapni, ezután az öröklés az előbbiek szerint valósul meg, a különbség ilyen jellegű társaságoknál annyi, hogy az örökösök a közös gyermek részesedésével növekedve szállnak át. Ha nincs más személy a közkereseti/betéti társaságban (házastársi és ilyen családi társaságnál), akkor ezek a társaságok szükségszerűen meg fognak szünni jogutód nélkül, akkor van lehetőség a megmentésükre, ha van hozzájuk képest harmadik személy. Ilyen személy a korábbiakhoz hasonlóan a féltestvér is lehet, ő egyezhet meg az anyai nagyszülőkkel a beléptetéséről. Korlátolt felelősségű társaságok esetében, akkor pedig különösen, ha nincs megváltásra jogosult személy, vagy nem él ezzel a jogával, nem következik be jogutód nélküli megszűnés, az anyai nagyszülők és a féltestvér lesz a társaság tagja.

A féltestvér is lehet a közkereseti/betéti társaság tagja: úgyszintén neki kell gondoskodnia új tagok beléptetéséről, ha azt szeretné, hogy a társaság továbbra is működhessen. Ezek a személyek az örökösök lehetnek, a féltestvéren kívül az anyai nagyszülők léphetnek be elődjük jogán, de ha velük nem sikerül megegyeznie, akkor más személyt is beléptethet a törvényi határidő betartásával. Ekkor megfelelően el kell számolni az anyai nagyszülőkkel, és a belépő új tagoknak vagyoni hozzájárulást kell teljesíteni.

Ugyanilyen konklúziókkal jár az a helyzet is, ha a közös gyermek után az anya hal meg, majd őt követi az apa.

III. Összegzés

A magánjogi szabályok mellett a közjogi jogszabályok alapvetően meghatározzák a gazdasági társaságok létrehozását, működését és megszűnését, előbbiek kiegészítéseként, részletezéseként, pontosításaként, éppen ezért nem hagyhatóak figyelmen kívül. Az öröklésből való kiesés szabályozása a magánjoghoz tartozik, a joghatások ugyanakkor érzékelhetőek a közjog területén is.

A közös veszélyben elhunytak egymás utáni öröklésére vonatkozó vélelem társasági jogi szempontból releváns megnyilvánulása kapcsán elmondható: nem minden esetben képes orvosolni a kialakuló – egyelőre hipotetikus – helyzeteket, mert azt nagymértékben befolyásolja a társasági jognak a Polgári Törvénykönyvön belüli, de még jobban azon kívüli szabályai.